

СЪСТОЯНИЕ НА СЕКТОРА ЗА УЧЕНЕ НА ВЪЗРАСТНИ СПОРЕД ОСНОВНИТЕ МЕЖДУНАРОДНО СРАВНИМИ СТАТИСТИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

*Стоян Баев**

В документа на Европейската комисия (ЕК) „Стратегическа рамка „Образование и обучение 2020“ се отбелязва, че „Всяка страна от ЕС носи отговорност за своите системи за образование и обучение. Целта на политиката на ЕС е да се подкрепят действия в национален мащаб и да се помага при преодоляването на общи предизвикателства. „Образование и обучение 2020“ е рамката за сътрудничество в областта на образованието и обучението“.

Изготвяните от ЕК годишни анализи на образованието и обучението за всяка от държавите - членки на ЕС, са повод да се потърсят допълнителни данни за нашата страна, да се анализират някои нови аспекти на наблюдаваните процеси и да се предложат допълнителни мерки към сега действащите с оглед подпомагане на усилията за преодоляване на изоставането в някои конкретни области на образованието и обучението. В Стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“ чрез дефинираните от ЕК показатели са определени целите, които трябва да бъдат постигнати до 2020 г. в следните конкретни тематични области:

- Участие на населението на възраст 25 - 64 години във формално или неформално образование или обучение - четириседмичен период;
- Преждевременно напуснали образование и обучение на възраст 18 - 24 години;

* Консултант по статистика на образованието в Министерството на образованието и науката.

- Образователна структура на населението - завършили висше образование сред лицата на възраст 30 - 34 години;
- Заетост на населението на възраст 20 - 64 години.

Целта на статията е въз основа на кратък анализ на целевите показатели за България по стратегическата рамка на ЕС „Образование и обучение 2020“ да се представят състоянието и тенденциите на сектора за учене на възрастни, както и някои нови аспекти с оглед постигане на напредък. Заедно с това е направен опит да се покаже как статистическите данни и анализи за образованието могат да послужат непосредствено за предлагане на мерки за напредък и формиране на политики.

Участието на населението на възраст 25 - 64 години във формално или неформално образование или обучение се оценява чрез статистическия показател „относителен дял (%) на населението на възраст 25 - 64 години, участващо във формално или неформално образование и обучение“ при четириседмичен период на наблюдение чрез Изследването на работната сила (ИРС, Labour Force Survey - LFS) и Изследването на образованието и обучението на възрастни (Adult Education Survey - AES) при годишен референтен период на наблюдение. И двете изследвания се подготвят и провеждат от Националния статистически институт по методология на Евростат.

1. Участие на населението на възраст 25 - 64 години във формално или неформално образование или обучение - четириседмичен период (LFS)

Европейската комисия е поставила цел през 2020 г. средно за страните от ЕС участието на лицата на възраст 25 - 64 години в учебни дейности (формално и/или неформално образование) да бъде най-малко 15%. Съгласно методологията на Евростат при изчисляването на показателя от населението на възраст 25 - 64 години се изключват лицата, които не са отговорили на въпроса дали са участвали в образование или обучение.

Формалното образование и обучение се определя като образование по образователни програми, провеждани в системата на училищата, коледжите, университетите и други образователни институции. Тези програми представляват непрекъснатата „стълба“ за обучение на деца, младежи и възрастни, която обикновено води до придобиване на по-висока следваща степен на образование. У нас формалното образование и обучение на възрастни обхваща лица на възраст 16 и повече години, записани във форми на обучение в училищното образование, различни от дневната, и във всички форми на обучение в професионалните колежи и в образователните институции на висшето образование.

Неформалното образование и обучение се определя като всяка организирана и поддържана учебна дейност, която не съответства точно на посоченото описание на формалното образование. Следователно неформалното образование може да се осъществи както в рамките на и извън учебните институции, така и за хора от всички възрасти. В зависимост от националния контекст то може да обхваща образователни програми за грамотност на възрастни, умения за живот, умения за работа и за обща култура. Четири са основните видове дейности за неформално обучение:

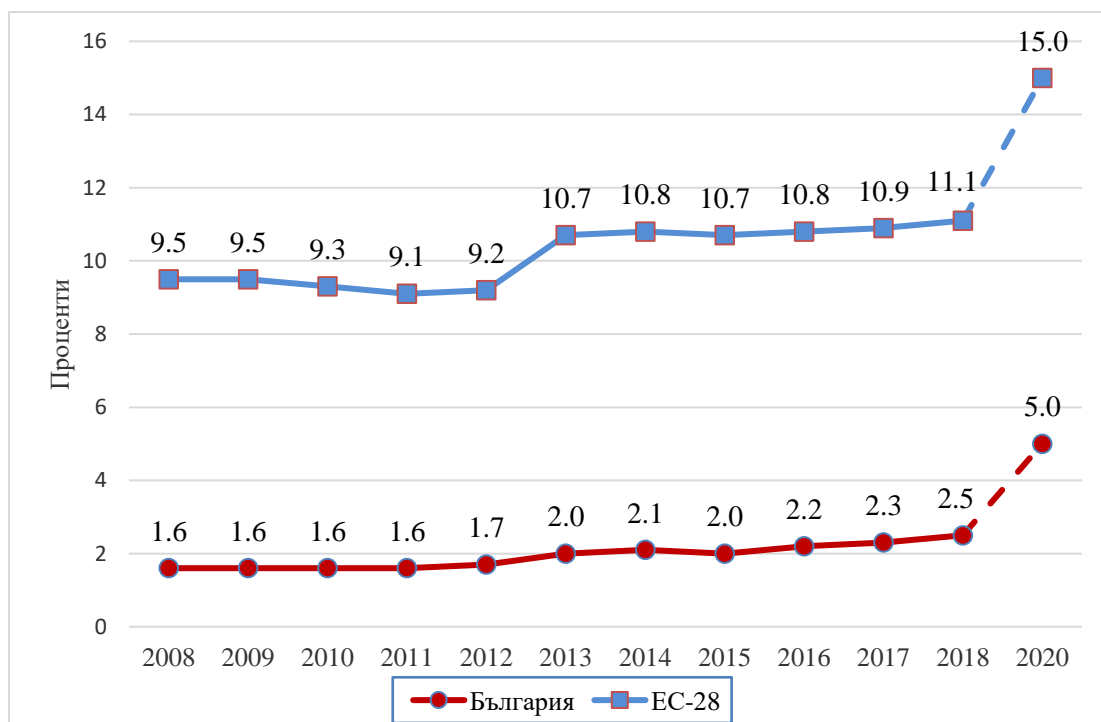
- курсове с различна продължителност (външни - поръчани от работодателя на външна организация, вътрешни - организирани от работодателя, индивидуални - по инициатива на обучаемия и други);

- семинари или работни срещи;
- обучение на работното място (планирани периоди на обучение, инструктаж или обучение директно на работното място, организирани от работодателя с помощта на инструктор);
- частни уроци.

Към неформалното обучение на учащи се отнасят само частни уроци, които не са свързани с изучаване или затвърждаване на учебната програма по даден предмет, изучаван от учащия в училище или университет. Следователно към неформалното обучение се отнасят частни уроци, свързани с надграждане на знанията и уменията по изучаваните предмети или уроци по други предмети, невключени в учебната програма на учащия, например изучаване на чужд език извън учебната програма.

Напредъкът в степента на участие на възрастните в учебни дейности (формално и/или неформално образование и обучение) през последните пет години е твърде скромнен. Според данните на европейското Изследване на работната сила (фиг. 1) дяловете на възрастните (25 - 64 години), участвали в учене през 2014 и 2018 г., са съответно 2.1 и 2.5%, или налице е годишно нарастване с около 0.1 процентен пункт. Заложената целева стойност за 2020 г. в Националната стратегия за учене през целия живот е достигането на 5% участие на населението на възраст 25 - 64 години в учебни дейности. Следователно България не се движи с необходимия темп към набелязаната стратегическа цел за 2020 г. и вероятно тази цел няма да бъде постигната.

Фиг. 1. Участие на населението на възраст 25 - 64 години във формално или неформално образование или обучение¹ в ЕС и България

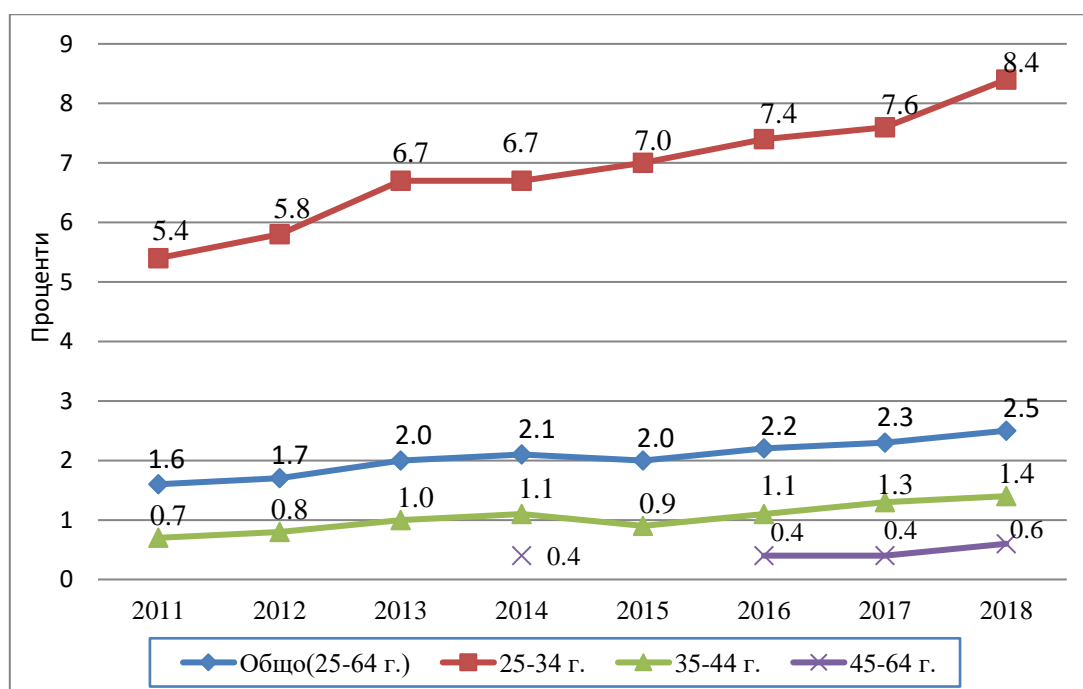

Източник: НСИ/Евростат, Изследване на работната сила.

¹ През четирите седмици преди интервюто.

Прегледът на участвалите във формално или неформално образование и обучение през последните пет години по отделни възрастови групи (фиг. 2) показва, че най-активна е групата на младите хора на възраст от 25 до 34 години, като техният дял на участие във формално или неформално образование и обучение нараства непрекъснато и сравнително най-съществено - с 1.7 процентни пункта (п.п.), достигайки 8.4%. Прави впечатление значително по-ниската степен на участие на населението на възраст 35 - 44 години - 1.4%, която за 2018 г. е шест пъти по-ниска в сравнение с тази за предходната възрастова група. Равнището на участие на хората на възраст над 45 години е много ниско и не отговаря на потребността от обучение, което да актуализира или повиши техните знания и умения в една динамична и развиваща се икономическа среда.

Фиг. 2. Относителен дял (%) на участвалите във формално или неформално образование и обучение сред населението на възраст 25 - 64 години по възрастови групи

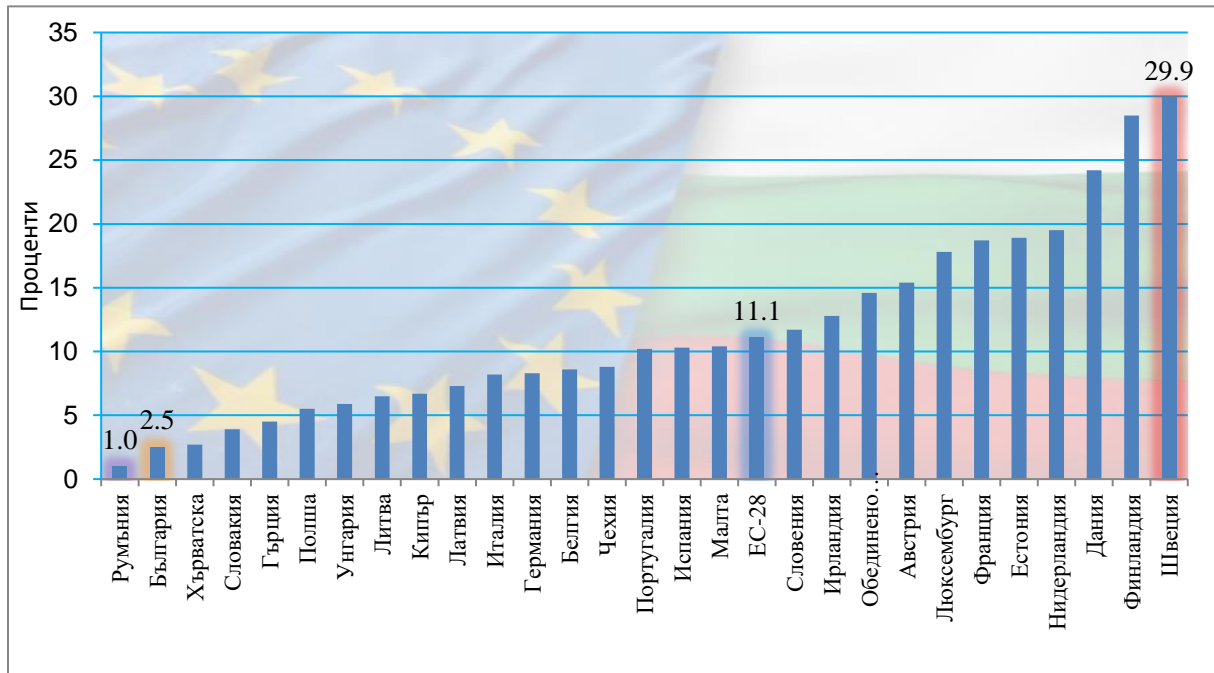

Източник: НСИ/Евростат, Изследване на работната сила.

Според данните на Евростат по този показател България заема предпоследна позиция за 2018 г. сред държавите от ЕС (преди Румъния) независимо от отбелязаното нарастване през периода 2014 - 2018 г. (фиг. 3). За поредна година през периода 2014 - 2018 г. разликата между стойността на този показател за България и средната стойност за страните от ЕС остава голяма и се запазва на равнище 8.6 - 8.7 п.п., като това се дължи на сходния и бавен растеж на равнището на участие средно за страните от ЕС и на България. По данни за 2018 г. България е една от 15-те държави - членки на ЕС, отбелязали увеличение на дела на участвалите възрастни в образование и обучение, като най-големи са годишните увеличения спрямо 2017 г. в Ирландия (3.8 п.п.), Естония (1.7 п.п.), Полша (1.5 п.п.) и Финландия (1.1 п.п.), а най-значително е намалението в Дания -

с 2.6 п.п., но при много висока стойност на индикатора - 24.2% за 2017 г., в Чешката република - с 1.0 п.п. (от 9.8 на 8.8%), и в Швеция - с 0.5 п.п. (от 30.4 на 29.9%).

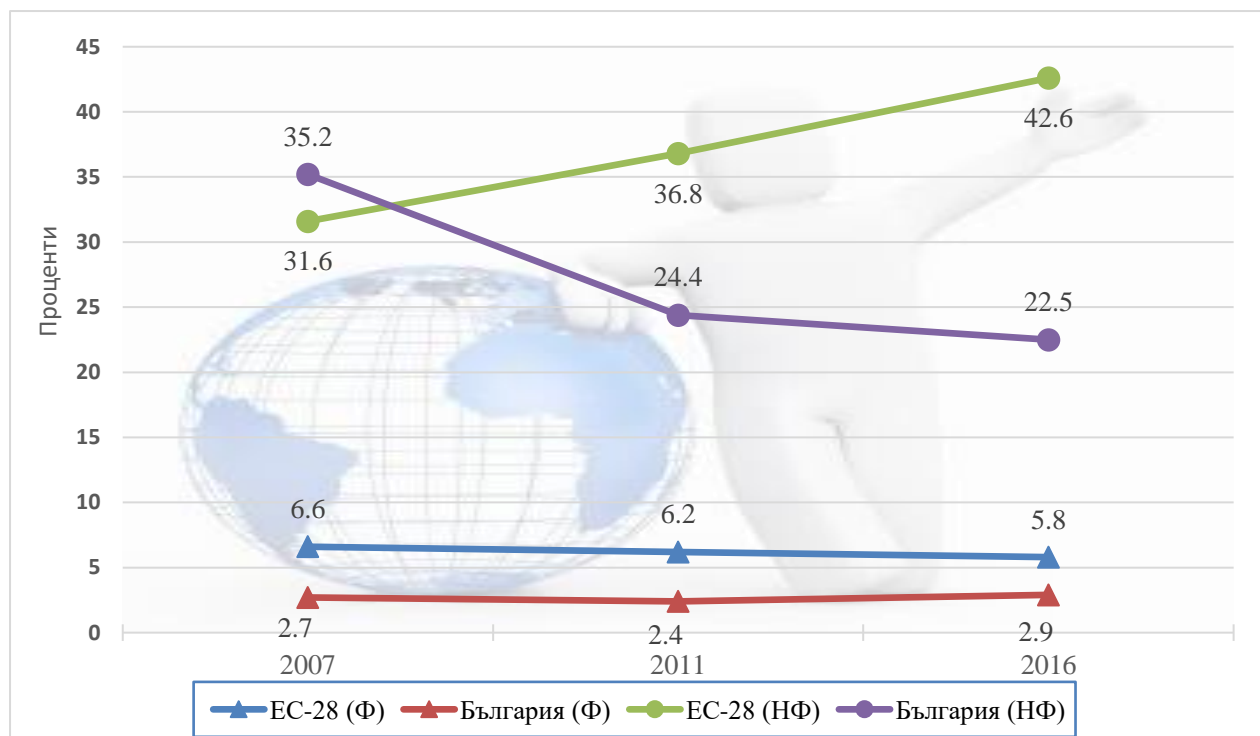
Фиг. 3. Участие на населението на възраст 25 - 64 години във формално или неформално образование или обучение през четирите седмици преди изследването в страните от ЕС за 2018 година

Източник: Евростат, Изследване на работната сила.

По-подробни данни за участието на населението на възраст 25 - 64 години в учебни дейности за период от една година се осигуряват чрез европейското Изследване на образованието и обучението на възрастни (Adult education survey - AES). То се провежда в страните от ЕС веднъж на всеки пет години. Резултатите от последното изследване от 2016 г. показват, че равнищата на участие на възрастните в България във формално образование или обучение и в неформално обучение са близо два пъти по-ниски в сравнение със средните равнища за страните от ЕС (фиг. 4).

Фиг. 4. Участие на населението на възраст 25 - 64 години във формално образование или обучение и в неформално обучение - 12-месечен период (AES)

Източник: НСИ/Евростат, Изследване на образованието и обучението на възрастни.

За повишаване на степента на участие на възрастните в образование и обучение през последните години е реализиран комплекс от мерки на национално и регионално равнище. Възможните допълнителни мерки за изпълнение на националната цел по този индикатор могат да се резюмират по следния начин:

- По-нататъшно подобряване на образователната структура на населението. Анализът на данните ясно показва, че лицата с високо образование и по-младите хора са значително по-активни в участието им във формално и неформално образование или обучение;

- Проучване на грамотността на населението на възраст 16 и повече години и разработване и изпълнение на програма за ограмотяване на неграмотни лица за периода до 2027 година.

2. Преждевременно напуснали образованието и обучението

Този показател се дефинира като относителен дял на лицата на възраст 18 - 24 години, които са завършили основно образование като най-висока степен и не са участвали в образование или обучение през четириседмичния период преди изследването, от населението на същата възраст (%).

От дефиницията става ясно, че:

- целевата група **не са** напусналите или отпадналите от училище ученици през определена учебна година или период от няколко години;

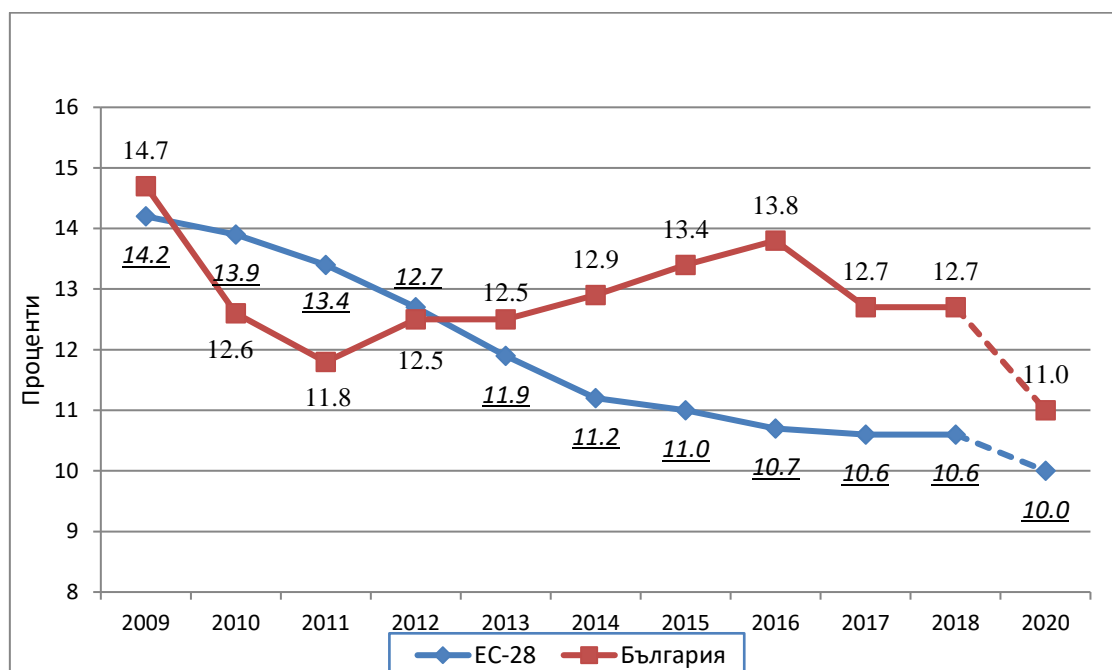
- този показател оценява важни характеристики на младежите на възраст 18 - 24 години, като определя за преждевременно напуснал образованието всеки млад човек, който не притежава диплома за завършено средно образование и не участва в образование (основно, средно, висше) или във формално или неформално обучение през четириседмичния период преди датата на статистическото изследване (на интервюто).

Следователно този показател характеризира резултата от участието (или неучастието) на младите хора на възраст 18 - 24 години в образование или обучение през предходни периоди и в този смисъл е един „результативен“ показател. Той е създаден да насърчава страните от ЕС да полагат усилия и да провеждат мерки и политики за нарастване на дела на завършилите средно образование, за ограничаване на напускането и отпадането от училище на учениците от всички класове, за обхващане на всички деца от 5 до 16 години в задължителното образование и за насърчаване на участието на младите хора във формално и неформално образование и обучение. По-високото образование на младите хора е предпоставка за по-активно участие в различните форми и начини за учене през целия живот и за подобряване на образователната структура на населението.

Националната цел е България да постигне или намали до 2020 г. относителния дял на преждевременно напусналите образование и обучение сред лицата на възраст 18 - 24 години под 11%. Целта на ЕС е да сведе този дял под 10% средно за страните от ЕС.

Степента на достигане на целите се оценява чрез европейското статистическо Изследване на работната сила (LFS), като данните за България се осигуряват от Националния статистически институт чрез извадковото Изследване на работната сила, провеждано в представителна за страната извадка от домакинства.

Фиг. 5. Преждевременно напуснали образованието и обучението

Източник: НСИ/Евростат, Изследване на работната сила.

Според данните на Европейската комисия (Евростат) делът на преждевременно напусналите образованието или училище (наричани за краткост ПНУ) през периода 2008 - 2018 г. средно за страните от ЕС бележи постоянна и стабилна тенденция на намаление - от 14.7% за 2008 г. на 10.6% за 2018 г., като се доближава до целевата стойност - 10.0% (фиг. 5). През периода 2008 - 2011 г. делът на преждевременно напусналите образование и обучение в България съществено намалява - от 14.8 на 11.8%, или с 3 процентни пункта за 3 години. От 2011 г. тенденцията се обръща в неблагоприятна посока и стойността на показателя нараства от 11.8% за 2011 г. на 13.8% за 2016 година. През 2017 г. за първи път през последните пет години стойността на показателя бележи положително изменение, като намалява на 12.7%, или с 1.4 процентни пункта, в сравнение с 2016 година. За 2018 г. стойността на показателя остава на равнището от 2017 г. - 12.7%, т.е. през 2018 г. не се отбелязва напредък.

Основни фактори, влияещи върху стойността на показателя „преждевременно напуснали образованието и обучението“

Въз основа на дадената дефиниция на показателя „преждевременно напуснали образованието и обучението“ могат да се определят основните фактори, които влияят върху стойността му през последните години.

Първият и най-силно въздействащ фактор е напускането на училище през предходни години и периоди. Анализът на данните за напусналите образование и обучение² по причини за напускане и по степени на образование показва, че:

- През периода 2012/2013 - 2017/2018 година по данни на НСИ училище са напуснали 119 578 ученици, или средногодишно по 19.9 хиляди. Средногодишният относителен дял на напусналите за периода е 2.7%. За последната отчетена учебна година - 2017/2018, броят на напусналите се увеличава с 1 713 ученици, като относителният им дял нараства несъществено с 0.3 процентни пункта.

- През последните години заминаването в чужбина е основната причина за напускане на училище при двата етапа на основното образование. Така например през учебната 2017/2018 година заминалите за чужбина ученици от началния етап на основното образование са 3 773, или 51.1% от напусналите, а тези от прогимназиалния етап са 2 879, или 44.1% от напусналите. При напусналите гимназиалната степен основната причина са семейни проблеми - в 45.7% от случаите, а делът на заминалите за чужбина е 26.4% от напусналите. Най-вероятно увеличението на броя и дела на напусналите училище поради заминаване за чужбина заедно с родителите през последните три години е свързано с отварянето на пазара на труда в страните от ЕС за българските граждани от 1 януари 2014 година.

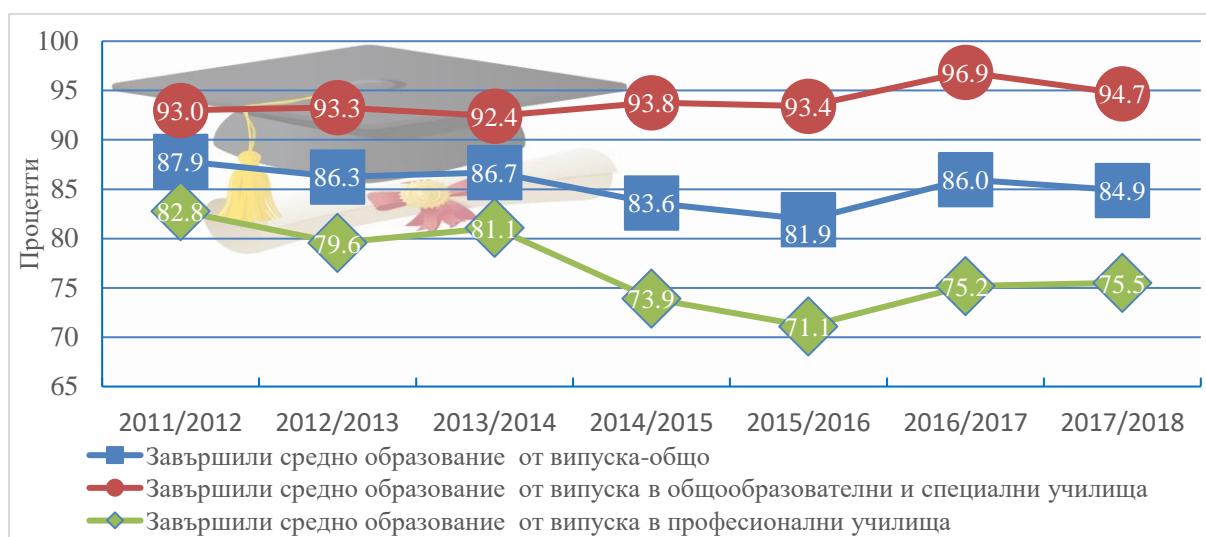
Налице е съществена липса на информация за заминалите за чужбина ученици, включително и за тези в задължителната за образованието възраст (5 - 15 години). Например липсват индивидуални данни за заминалите в чужбина български граждани и придружаващите ги техни деца до 16-годишна възраст.

² Според дефиницията на НСИ напуснали ученици са тези, които са били записани за съответната учебна година, но са напуснали по различни причини училище през периода от 15.09. до 14.09. на следващата година.

Третият съществен фактор за увеличение на преждевременно напусналите училище е вариращият относителен дял на завършилите средно образование сред учениците в XII клас.

Относителният дял на успешно дипломиралите се през юнската и септемврийската сесия от записаните в XII клас през учебната 2011/2012 година е 87.9% и варира през следващите години, като за учебната 2017/2018 година намалява на 84.9% (фиг. 6), а в сравнение с предходната 2016/2017 учебна година се понижава с 1.1 процентни пункта.

Фиг. 6. Относителен дял (%) на завършилите средно образование от записаните ученици в XII клас в началото на учебната година

Източник: НСИ, Статистика на образованието.

На практика това означава, че 15.1%, или приблизително всеки 7-и ученик, достигнал XII клас през учебната 2017/2018 година, не се е дипломирал през годината на завършване. Съгласно дефиницията на показателя тези млади хора на възраст 18 - 24 години попадат в съвкупността на преждевременно напусналите училище, защото не са завършили успешно средно образование. В сравнение със завършващите средно образование в общообразователните и специалните училища (94.7%) проблемно се очертава успешното завършване на средно образование сред абитуриентите в професионалното образование - 75.5% за 2017/2018 учебна година. Следователно близо 25% от абитуриентите в професионалните гимназии не завършват средно образование на редовната или поправителната сесия на държавните зрелостни изпити. Тези резултати са признак за **влошена и недостатъчна общообразователна подготовка на учениците в професионалното образование.**

Четвъртият съществен фактор, влияещ върху стойността на показателя за преждевременно напусналите училище, е участието на младите хора на възраст 18 - 24 години в образование и/или обучение през четириседмичния период преди интервюто. Колкото младите хора на възраст 18 - 24 години са по-активни в участието им във формално и неформално образование или обучение, толкова по-осезаемо това ще влияе върху намаляването на стойността на показателя за ПНУ.

Предложения за допълнителни мерки за намаляване на преждевременно напусналите образованието и обучението

Безспорно най-ефективната мярка за намаляването на ПНУ е механизмът за междуинституционално сътрудничество за подобряване на записването и задържането в училище, включително и мерките за превенция на непосещаването и ранното напускане на училище. Постигнатите досега резултати от прилагането му са забележителни и впечатляващи.

Без да се коментират резултатите от прилагането на множеството мерки за намаляване на ПНУ на различни равнища, тук ще бъдат предложени **допълнителни мерки** на основание на анализа:

- Засилване на контрола за прилагането на Закона за гражданската регистрация

Тази мярка ще спомогне за изпълнението на задълженията на гражданите да се регистрират в 30-дневен срок при промяна на настоящия адрес съгласно чл. 99, ал. 1 от Закона за гражданската регистрация. Мотивите за тази мярка са често срещаното неспазване на Закона за гражданската регистрация от страна на гражданите, променили своя настоящ адрес в страната или от страната в чужбина. За размера на това явление дава представа фактът, че за периода от 1.09.2017 г. до 19.11.2018 г. екипите за обхват по механизма за междуинституционално сътрудничество (ПМС № 100 от юни 2018 г.) са установили, че основна причина за неучастие в образованието на 88 726 деца на възраст от 5 до 15 години е нерегистрирана промяна на настоящия адрес от страната в чужбина.

- Осигуряване на данни за напусналите ученици по причини за напускане

С оглед осигуряването на данни и анализи за напусналите ученици по причини за напускането през учебната година се предлага в Националната електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) да се включат записи за всеки напуснал ученик и причината за напускането. С оглед да се продължи динамичният ред с данни за напусналите училище по причини, най-добре е тези причини да бъдат заимствани от електронния статистически формуляр на НСИ „Отчет за училищата на 01.10“.

- Съществено подобряване на общообразователната подготовка на учениците в професионалното образование

За да се подобри съществено общообразователната подготовка на учениците в професионалните гимназии, са необходими изменения в учебните планове и програми за учащите в професионалното образование. Например промяната може да бъде в посока на намаляване на срока за обучение на учениците за придобиване на втора степен на професионална квалификация от пет на три години, като освободеното учебно време се насочи към разширяване на общообразователната подготовка на учениците по български език и литература, математика и информатика и изучаване на чужди езици.

3. Образователна структура на населението

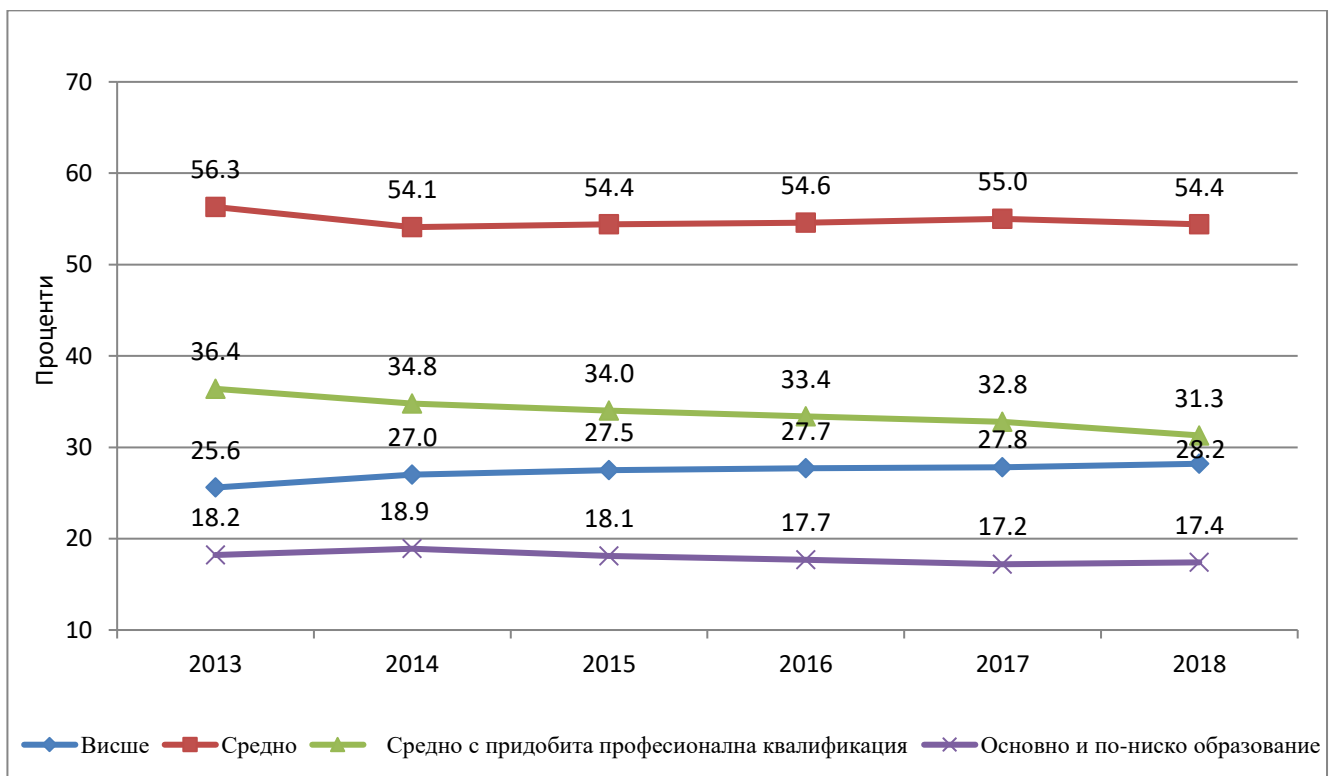
Целевият показател по програмата „Европа 2020“ за образование е относителният дял (%) на лицата с висше образование сред населението на възраст 30 - 34 години. Целта на държавите от ЕС - достигане на 40% среден дял, вече е изпълнена - за 2018 г. е 40.7%,

а за България този дял за същата година е 33.7% при национална цел 36%, която да бъде постигната до 2020 година. Тук образователната структура на населението ще бъде разгледана по-широко, като се покаже структурата на населението на възраст 25 - 64 години по завършена степен на образование.

Образователната структура на населението се дефинира чрез разпределението на населението (в случая на възраст 25 - 64 години) по най-висока завършена степен на образование (%) - висше, средно, основно и по-ниско, според Международната стандартна класификация на образованието ISCED 2011. Източник на данни е европейското Изследване на работната сила (ИРС - LFS).

През 2018 г. образователната структура на населението на възраст 25 - 64 години в България се подобрява по отношение на дела на лицата с висше образование, който достига 28.2% и нараства с 0.4 п.п. в сравнение с 2017 година (фиг. 7). Същевременно в сравнение с 2017 г. делът на лицата със средно образование намалява с 0.6 п.п., а делът на лицата с основно и по-ниско образование се увеличава с 0.2 п.п. и това представлява несъществено влошаване на образователната структура като цяло. За последните пет години относителният дял на населението с основно и по-ниско образование намалява с 1.5 процентни пункта - от 18.9% за 2014 г. достига 17.4% за 2018 година (фиг. 7). През този период нараства относителният дял на лицата с висше образование, като от 27.0% за 2014 г. достига 28.2% за 2018 година.

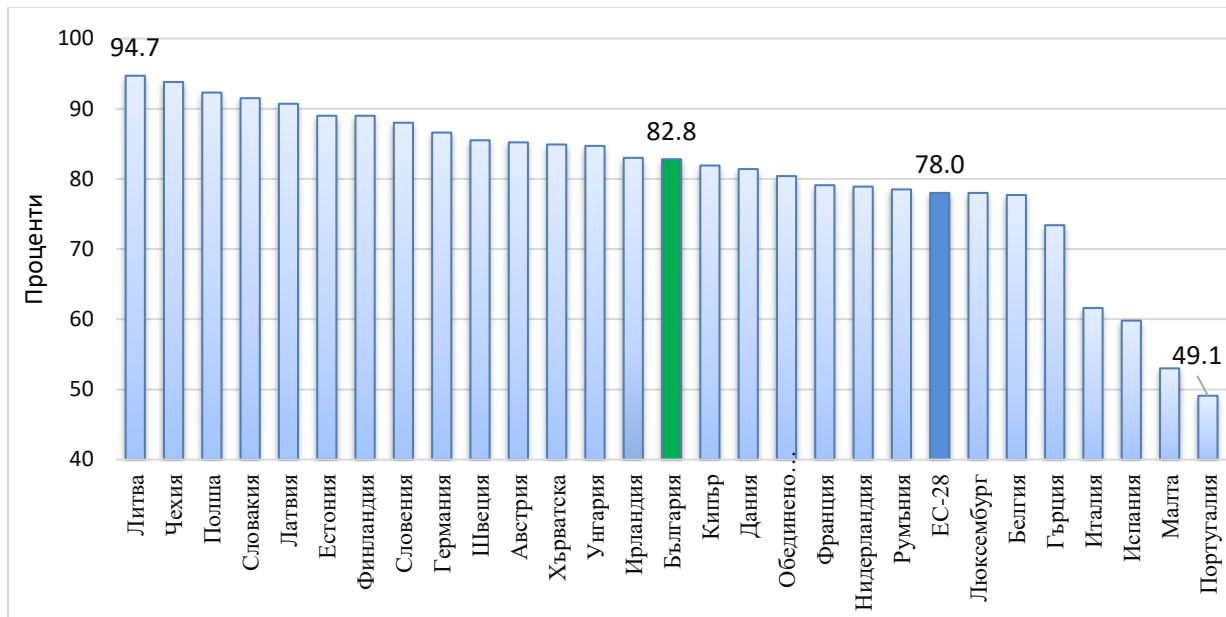
**Фиг. 7. Образователна структура на населението на възраст 25 - 64 години
(По данни от ИРС - LFS)**

Източник: НСИ, Изследване на работната сила.

В резултат на тези положителни изменения през последните години делът на лицата с висше и средно образование в България (взети заедно) - 82.8%, остава значително над средния за Европейския съюз (78.0%). По този показател страната ни заема 15-о място сред 28-те държави - членки на ЕС, като изпреварва редица страни с високи образователни постижения като Дания, Обединеното кралство, Франция и Нидерландия (фиг. 8).

Фиг. 8. Дял на населението с висше и средно образование на възраст 25 - 64 години в държавите от ЕС за 2018 година

Източник: НСИ/Евростат, Изследване на работната сила.

Предложения за допълнителни мерки

Състоянието относно дела на завършилите висше и средно образование сред младите хора изисква допълнителни усилия на образователната система за по-нататъшно подобряване на образователната структура. Това подобряване на образователната структура обаче не трябва да бъде за сметка на качеството на средното или на висшето образование. Според мнението на работодателите уменията и компетенциите на една част от завършилите средно и висше образование не отговарят на съвременните изисквания. От друга страна, не са достатъчни мерките на държавата за привеждане на структурата на студентите по области на образование и професионални направления спрямо потребностите на пазара на труда, макар че първите стъпки за реструктуриране на приема по професионални направления бяха направени през 2018 година. Една от причините е високата степен на фрагментация на висшето образование - понастоящем броят на специалностите, по които се обучават и завършват студентите в ОКС „бакалавър“ и „магистър“, е около 1 700, като този брой не включва дублираните наименования на специалности в тези степени. Работодателите трудно се ориентират в огромния брой специалности. Освен това е известно, че броят на обявяваните места за прием надхвърля броя на завършващите средно образование, поради което критериите за прием са сведени до минимум и това

вече е довело до общо понижениe на качеството поради интереса на висшите училища да съхранят броя на студентите. При тези данни и обстоятелства е необходимо да се предприемат комплексни мерки за подобряване на качеството на висшето образование, дори и с риск да се застраши изпълнението на националната цел за 2020 г. по показателя „относителен дял (%) на лицата с висше образование от населението на възраст 30 - 34 години“.

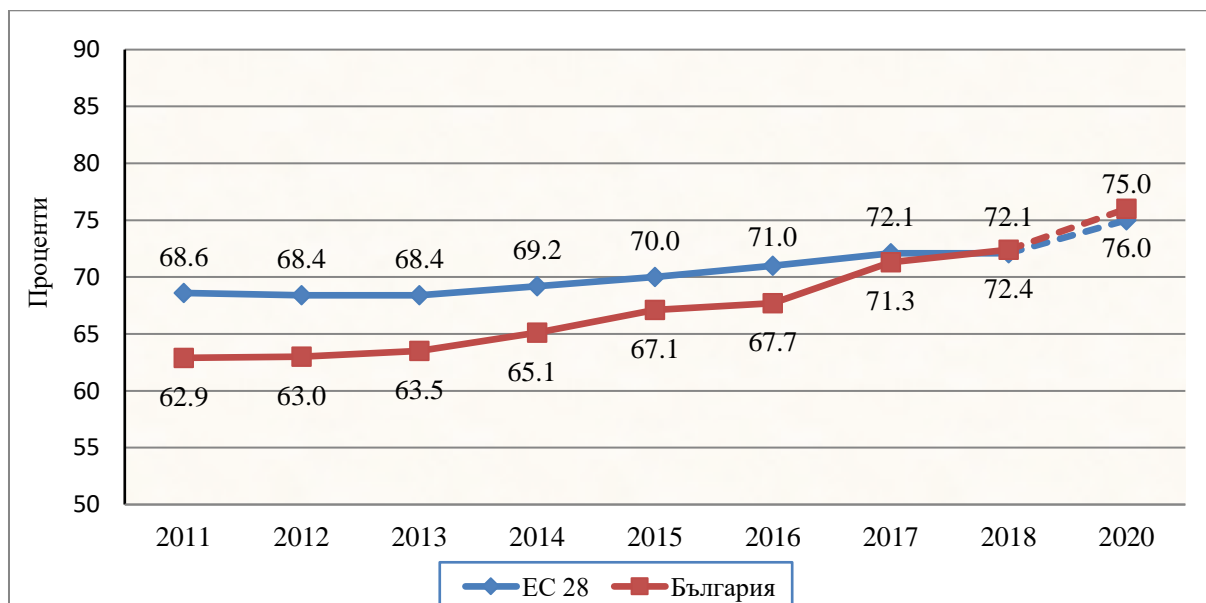
4. Заетост на населението на възраст 20 - 64 години

Заетостта се измерва чрез коефициента на заетост, представляващ относителен дял (%) на заетите лица от населението на същата възраст.

Заети са лицата на 15 и повече навършени години, които през наблюдавания период (една календарна седмица):

- извършват работа, дори за един час, за което получават работна заплата или друг доход;
- не работят, но имат работа, от която временно отсъстват поради болест, годишен отпуск, отпуск поради бременност и раждане, родителски отпуск, стачка или други причини.

Фиг. 9. Коефициент на заетост - относителен дял (%) на заетите лица от населението на възраст 20 - 64 години

Източник: НСИ/Евростат, Изследване на работната сила.

През 2018 г. заетостта сред лицата на възраст 20 - 64 навършени години нараства съществено - с 1.1 п.п. спрямо предходната година, и достига 72.4% (фиг. 9). Постигнатото равнище на заетост надхвърля това за предкризисния период (70.7% за 2008 г.) и доближава целта, заложена в стратегията „България 2020“ (76%), която е с 1 процентен пункт над целта на ЕС. Важно е да се отбележи, че нарастването на заетостта се очертава като тенденция за последните седем години и че през 2018 г. заетостта в България вече надминава средната за ЕС с 0.3 процентни пункта (фиг. 9).

Нарастването на заетостта е резултат на редица макроикономически и други фактори, сред които са растежът на brutния вътрешен продукт, възникването на нови работни места, подобряването на бизнес климата, преминаването от „скрита“ към регистрирана заетост. Ако тези фактори продължат своето положително въздействие, може да се очаква, че целта на България за достигане на 76% заетост ще бъде изпълнена до 2020 година.

Заклучение

Основният извод от представените данни и сравнения е, че състоянието на сектора за учене на възрастни през 2018 г. се подобрява по отношение на четирите наблюдавани показателя - участие на населението на възраст 25 - 64 години във формално или неформално образование или обучение, преждевременно напусналите образованието, дела на завършилите висше образование сред 30 - 34-годишните и заетостта на населението на възраст 20 - 64 години. Постигнатите положителни изменения обаче не са достатъчно големи, за да гарантират изпълнението на заложените национални цели за 2020 г. по най-важните показатели - участие на възрастните в образование и обучение и преждевременно напусналите образованието.

В заключение може да се отбележи, че в сектора за учене на възрастни е извършена съществена по обем работа и че реализацията на предлаганите мерки, целящи постигане на по-благоприятни стойности по отделните показатели, може да допринесе за по-нататъшното подобряване на състоянието на сектора за периода до 2020 година.

Повече статистически данни за образованието и обучението на възрастни по разширен кръг от показатели в различни разрези могат да се намерят в Националната информационна система за учене на възрастни (НИСУВ) в сайта на Министерството на образованието и науката на адрес: <http://lll.mon.bg> .